

FILOZOFSKI FAKULTET
UNIVERZITET U NOVOM SADU

Izveštaj o rezultatima evaluacije kvaliteta uslova studiranja i nastavnog procesa
za akademsku 2016/17. godinu

Izveštaj pripremile:
Dr Tanja Jevremov
Dr Bojana Dinić
Dr Biljana Lungulov

Novi Sad, decembar 2017.

1. Odziv studenata i opis uzorka

Evaluacija kvaliteta opštih uslova studiranja i nastavnog procesa na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu, u toku akademske 2016/2017. godine sprovedena je preko studentskog WEB servisa. Evaluacija nastave u zimskom semestru sprovedena je u toku perioda određenog za prijavu ispita u januarskom ispitnom roku, od 16. do 18. januara 2017. godine, a nastave u letnjem semestru u toku perioda određenog za prijavu ispita u junskom ispitnom roku, od 22. do 26. 2017. godine. Evaluacija opštih uslova studiranja realizovana je istovremeno kad i evaluacija nastave u letnjem semestru. Kao i tokom prethodnih godina, i ove akademske godine anketa je najavljena preko studentskog elektronskog servisa. Izjašnjavanje o popunjavanju ankete bilo je uslov za pristup elektronskom prijavljivanju ispita u januarskom i junskom ispitnom roku, pri čemu su studenti imali mogućnost da se izjasne da ne žele da učestvuju u anketi. U skladu sa prethodnom godinom, ovakav način sprovođenja evaluacije doprineo je znatnom povećanju izlaznosti studenata. Broj učesnika u anketi o nastavi u zimskom semestru nije moguće precizno utvrditi, jer nije bilo popunjavanja upitnika o opštim uslovima studiranja (koji svaki učesnik popunjava samo jednom), ali se može pretpostaviti da je sličan broju učesnika u anketi o nastavi u letnjem semestru, u kojoj je učestvovalo 3.020 studenata. Ukupan broj procena u procesu evaluacije nastavnog procesa je 86.046, od čega 43.161 za nastavnike i 42.885 za saradnike.

Studenti osnovnih akademskih studija (OAS) čine većinu uzorka odnosno 90,4% (2.730), pa potom studenti master akademskih studija (236 = 7,8%) i doktorskih studija (54 = 1,8%). U uzorku je zastupljeno 65,2% budžetskih studenata (1.968), 34,6% (1.045) samofinansirajućih. Anketu je popunilo i 7 stranih studenata (0,2% učesnika).

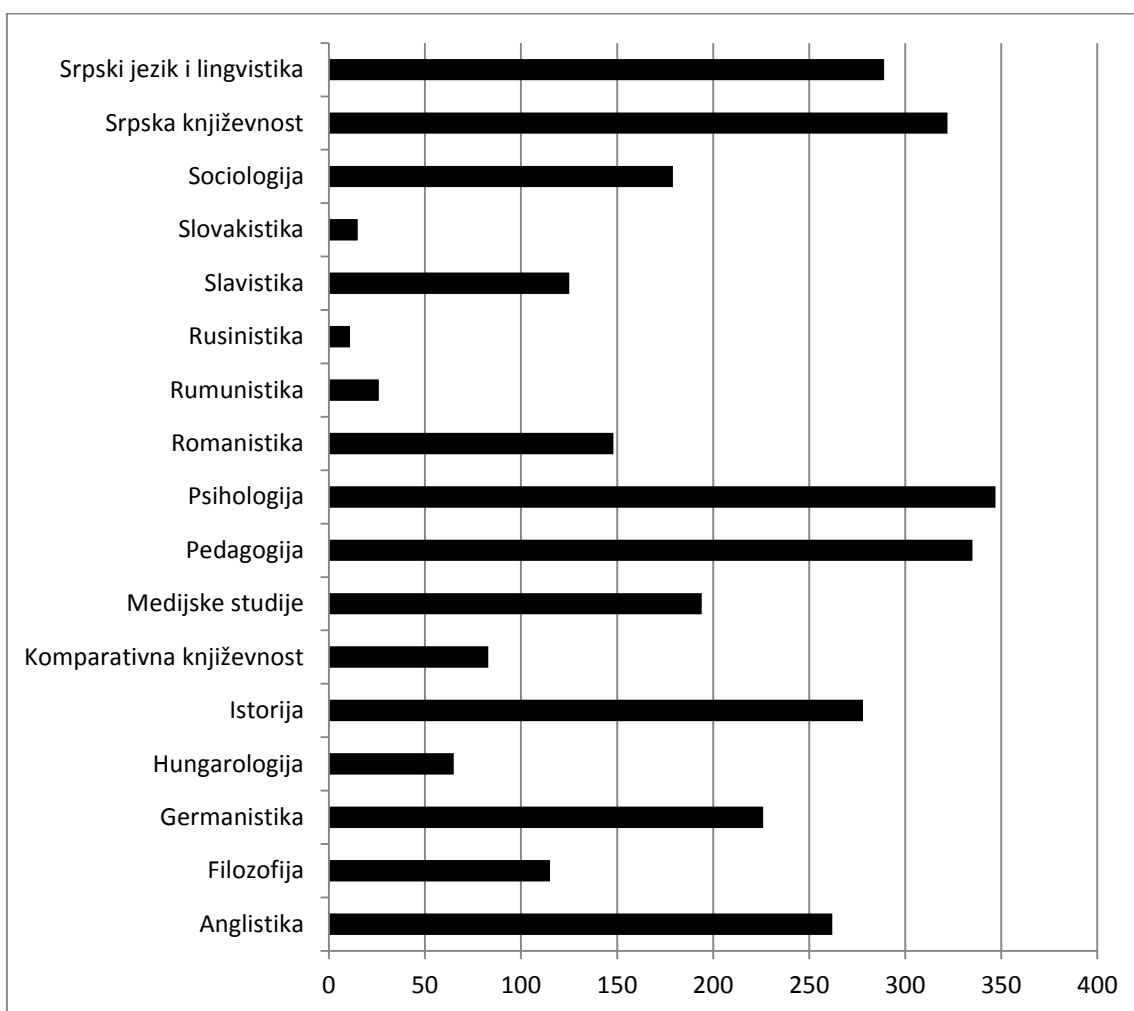
Polna struktura studenata koji su ispunili anketu u skladu je sa polnom strukturom studenata Filozofskog fakulteta: 77,4% uzorka čine studentkinje (2.337) i 22,6% uzorka čine student (683).

Ako se posmatra zastupljenost studenata s određenim prosečnim uspehom, podaci pokazuju sledeće:

- 1,9% (56) studenata koji su ispunili anketu čine studenti s prosečnom ocenom u rasponu od 6 - 6,49

- 16,1% (486) čine studenti s prosečnom ocenom 6,50 - 7,49
- 44,1% (1.333) čine studenti s prosečnom ocenom od 7,5 - 8,49
- 30,3% (915) čine studenti s prosečnom ocenom od 8,50 - 9,49 i
- 7,6% (230) čine studenti s prosečnom ocenom od 9,50-10.

Najveći je odziv studenata upisanih na studijske programe (OAS, MAS, DS) iz obrazovno-naučne oblasti psihologija (11,5%), pa potom pedagogija (11,1%) i srpska književnost (10,7%). Ovakav odziv je u skladu sa brojnošću studenata upisanih na studijske programe iz navedenih obrazovno-naučnih oblasti (detaljan prikaz izlaznosti po obrazovno-naučnim oblastima dat je na Grafiku 1).

Grafik 1. Odziv studenata po obrazovno-naučnim oblastima

Na osnovu izloženih karakteristika studenata može se zaključiti učesnici u anketi odražavaju strukturu studenata upisanih na Filozofski fakultet.

2. Rezultati evaluacije

Elektronskim upitnikom procenjena su dva aspekta kvaliteta studiranja: (1) opšti uslovi studiranja i (2) nastavni proces. U akademskoj 2016/17. godini primenjena je modifikovana i dopunjena anketa za opšte uslove studiranja u skladu sa zapažanjima i sugestijama koje su iznete u okviru Izveštaja za prethodnu akademsku godinu.¹

2.1.1. Rezultati evaluacije kvaliteta uslova studiranja

Najpre su izračunate učestalosti odgovora koji se odnose na nepoznavanje pojedinih aspekata uslova studiranja (učestalost odgovora "nepoznato mi je"). Kao što se može videti u Tabeli 1, polovina studenata koji su ispunili anketu ne poznaje rad uprave Fakulteta tj. Dekanata, Kancelarije za međunarodnu saradnju i Centra za podršku studentima. Skoro polovina studenata ne poznaje rad studentskih organizacija i rad studenta prodekana. Međutim, samo nešto više od četvrtine studenata izjasnilo se da ne poznaje rad rukovodioca studijskog programa/odseka ili koordinatora studijskog programa ili godine. Ako se povežu ovi podaci (kao i ocene rukovodilaca studijskih programa i akademskih koordinatora), moglo bi se zaključiti da studenti uspostavljaju dobru komunikaciju i uspešno rešavaju pitanja u vezi sa realizacijom studijskog programa na tom nivou. S druge strane, moguće je da su ovaj odgovor odabrali studenti koji nisu želeli da evaluiraju date aspekte uslova studiranja.

---

¹ Izveštaj o evaluaciji 2015/2016. godine dostupan je na sajtu Fakulteta:
http://www.ff.uns.ac.rs/fakultet/Sistem_obebedjenja_kvaliteta/Rezultati_evaluacije/FF_IZVESTAJ_O_EVALUACIJI_2015_2_016a.pdf

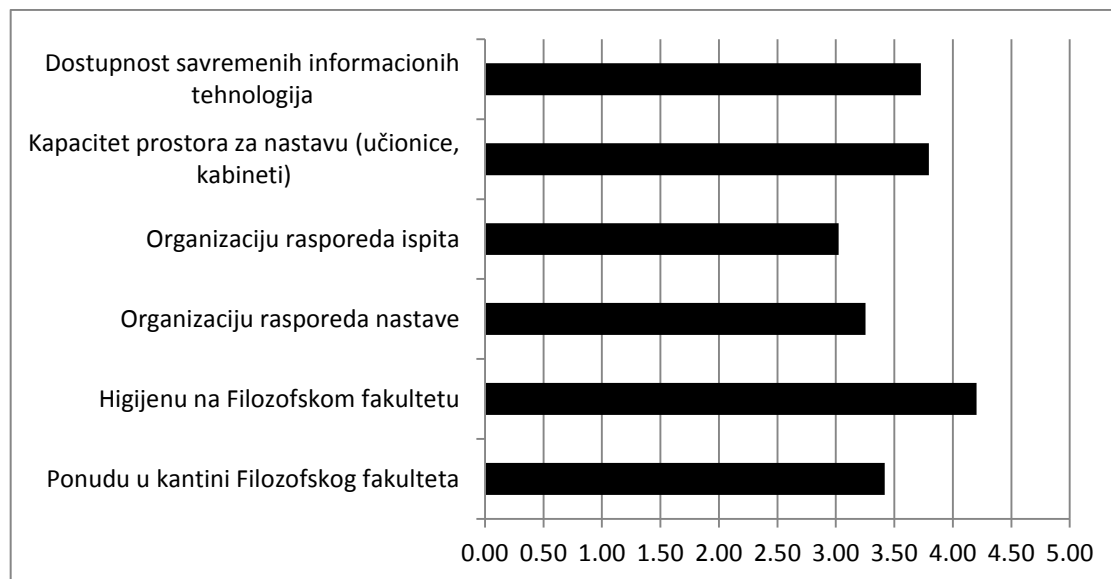
Tabela 1

Učestalost i procenat studenata koji ne poznaju određene aspekte uslova studiranja

Aspekti uslova studiranja	učestalost odgovora "nepoznato mi je" (%)
Rad uprave Fakulteta tj. Dekanata	45,7
Rad rukovodioca studijskog programa/odseka	26,4
Rad koordinatora studijskog programa ili godine iz reda nastavnog osoblja	27,9
Rad zaposlenih u Studentskoj službi	9,7
Rad Kancelarije za međunarodnu saradnju	53,3
Rad Centra za podršku studentima	55,5
Rad bibliotekara u centralnoj čitaonici	13,3
Rad bibliotekara u seminarskoj čitaonici	8,9
Savremenost bibliotečkog fonda	18,0
Studentski web servis	4,3
Informativnost sajta Fakulteta	5,5
Organizaciju rasporeda nastave	5,9
Organizaciju rasporeda ispita	4,0
Kapacitet prostora za nastavu (učionice, kabineti)	5,1
Dostupnost savremenih informacionih tehnologija	8,8
Rad studenta prodekana	46,6
Rad Saveza studenata Filozofskog fakulteta	49,3
Rad Studentske unije Filozofskog fakulteta	53,9
Rad Studentske asocijacije Filozofskog fakulteta	55,4
Ponudu u kantini Filozofskog fakulteta	12,1
Higijenu na Filozofskom fakultetu	4,9
Opšta ocena uslova studiranja	4,4
Opšta ocena studijskog programa na godini koju pohađate	4,5

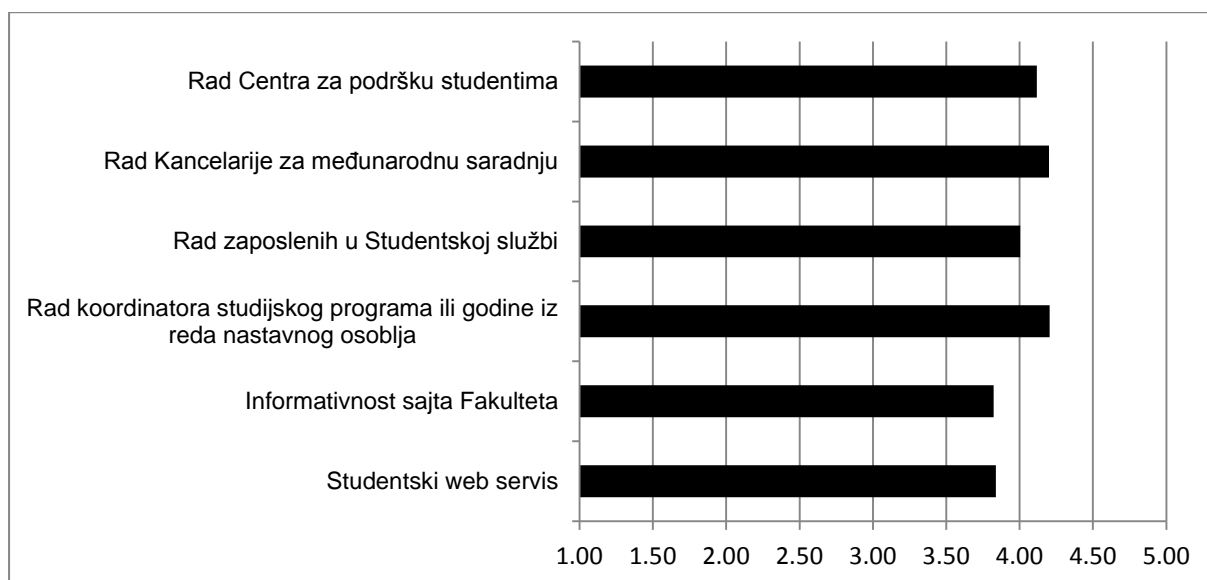
Na osnovu procena studenata o kvalitetu uslova studiranja može se videti da su svi aspekti uslova studiranja na Fakultetu generalno ocenjeni prosečnim ili iznadprosečnim ocenama (Grafici 2-5). Opšta ocena uslova studiranja je prosečna ($AS = 3,84$, $SD = 0,98$).

U slučaju ocene organizacionih aspekata uslova studiranja, najbolje je ocenjena higijena na Fakultetu, a nešto lošije organizacija rasporeda ispita, mada su ocene u domenu prosečnih (Grafik 2).

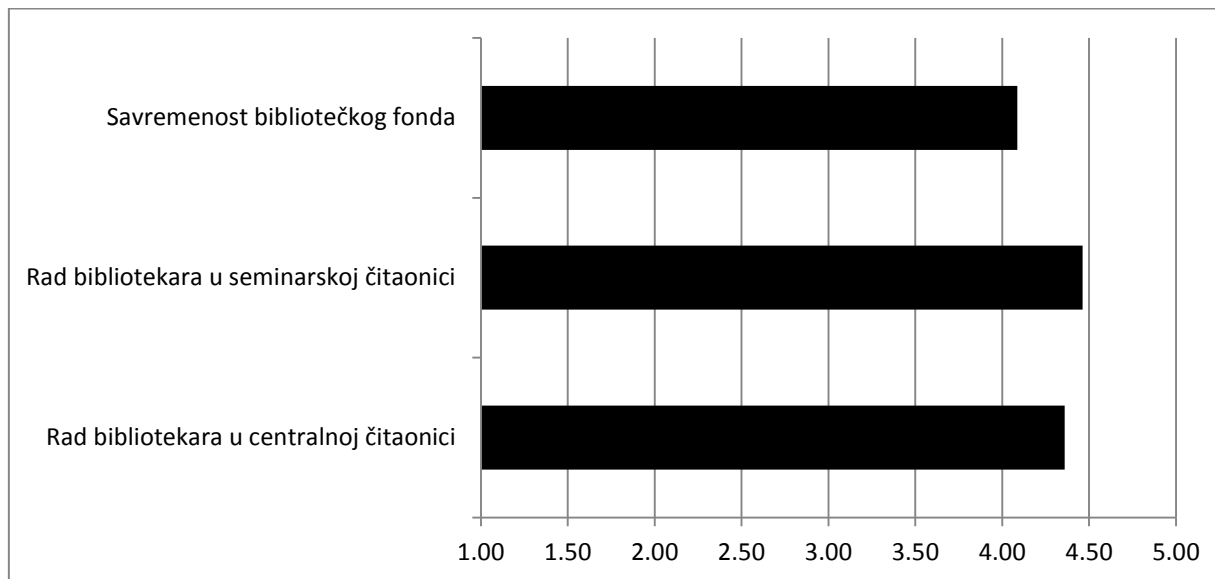
Grafik 2. Prosečne ocene organizacionih aspekata uslova studiranja na Filozofskom fakultetu (raspon mogućih odgovora je od 1 do 5)

U slučaju ocene aspekata koji se odnosi na pružanje informacija studentima, ocene se kreću oko prosečnih i nešto iznadprosečnih, i relativno su ujednačene (Grafik 3). Treba imati na umu da je tek svaki drugi učesnik u anketi ocenjivao rad Centra za podršku studentima i Kancelarije za međunarodnu saradnju.

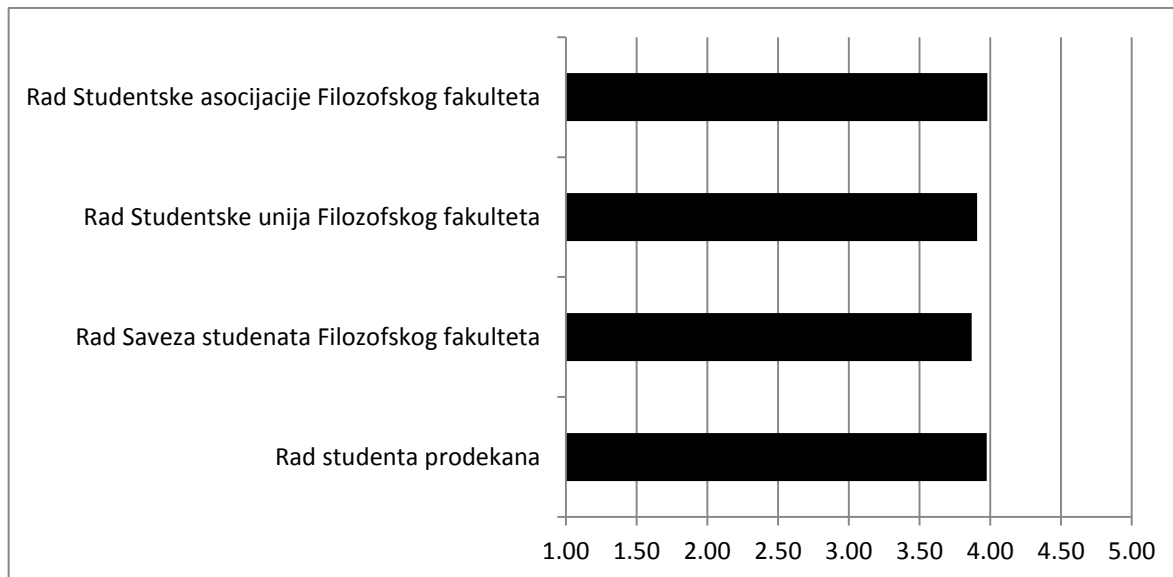
Grafik 3. Prosečne ocene aspekata informativnosti u okviru uslova studiranja na Filozofskom fakultetu
(raspon mogućih odgovora je od 1 do 5)

U slučaju rada biblioteke, svi aspekti su ocenjeni iznadprosečnim ocenama (Grafik 4). Uzevši u obzir ocene svih aspekata uslova studiranja, može se primetiti da je rad bibliotekara u seminarskim učionicama najbolje ocenjen, što je primetno i u prošlim godinama.

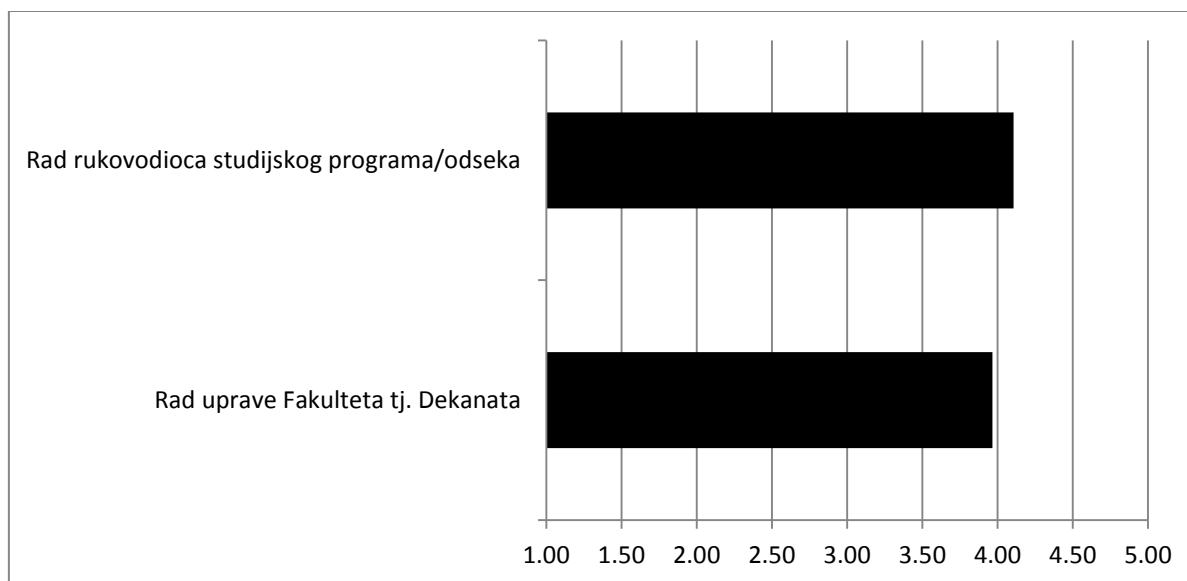
Grafik 4. Prosečne ocene za rad biblioteke u okviru uslova studiranja na Filozofskom fakultetu
(raspon mogućih odgovora je od 1 do 5)

Rad svih studentskih organizacija je ocenjen prosečno do iznadprosečno, pri čemu su ocene rada svih navedenih organizacija, uključujući i rad studenta prodekana prilično ujednačene (Grafik 5). Treba imati na umu da približno polovina anketiranih studenata nije ocenjivala rad studentskih organizacija i studenta prodekana.

Grafik 5. Prosečne ocene za rad studentskih organizacija u okviru uslova studiranja na Filozofskom fakultetu (raspon mogućih odgovora je od 1 do 5)

Rad uprave Fakulteta tj. Dekanata i rukovodilaca studijskog programa ili odseka ocenjen je iznadprosečno (Grafik 6). I ovde treba napomenuti da je rad Dekanata procenila samo polovina anketiranih studenata, dok je rad rukovodilaca studijskog programa ili odseka procenilo više od dve trećine anketiranih studenata.

Grafik 5. Prosečne ocene za rad rukovodstva Fakulteta i programa/odseka (raspon mogućih odgovora je od 1 do 5)

2.1.2. Razlike u evaluaciji kvaliteta uslova studiranja u zavisnosti od upisanog studijskog programa

U cilju sticanja uvida u razlike u ocenama kvaliteta uslova studiranja između studenata upisanih na pojedine studijske programe, analizirane su prosečne ocene za one aspekte uslova studiranja koji se razlikuju po izabranim naučno-obrazovnim oblastima studija, kao i opšta prosečna ocena uslova studiranja. Analiza je rađena samo za one studente koji su ocenjivali dati aspekt studiranja tj. nisu uzeti u obzir odgovori označeni kao "nepoznato". Kako broj studenta upisanih na određene studijske programe, kao i broj studenata koji je popunio anketu, varira od studijskog programa do programa, navedene ocene treba uzeti s rezervom, posebno u slučaju studijskih programa na koje je upisan mali broj studenata (rumunistika, rusinistika i slovakistika).

Generalno su sve ocene iznad proseka, te je razlika samo u nijansama. Rad rukovodioca studijskog programa ili odseka i rad koordinatora studijske grupe ili godine su generalno visoko ocenjeni, a među njima najbolje je ocenjen rad rukovodioca i koordinatora na slovakistici (Tabela 2). Sledeći najbolje ocenjen je rad rukovodioca anglistike, i rad koordinatora na psihologiji i istoriji. Nešto lošije ocene, ali u domenu prosečnih, dali su studenti slovakistike za rad rukovodioca i koordinatora.

Rad zaposlenih u Studentskoj službi najbolje je ocenjen od strane studenata psihologije, pa potom rusinistike. Nešto lošiju ocenu za ovaj aspekt, ali u domenu prosečnih, dali su studenti slavistike.

Rad bibliotekara u seminarskoj biblioteci je generalno najbolje ocenjen, pri čemu najviše ocene su dobijene od strane studenata slovakistike i anglistike. Primetno je da nešto niže ocene u odnosu na ostale daju studenti romanistike i sociologije, mada su ocene i dalje u domenu prosečnih do iznadprosečnih. Bibliotečki fond je relativno ujednačeno ocenjen, pri čemu je najbolje ocenjen od strane studenata rusinistike, komparativne književnosti i istorije, dok su studenti rumunistike i sociologije bibliotečki fond ocenili kao nešto siromašniji u poređenju s kolegama sa drugih studijskih programa.

Raspored nastave i ispita je najbolje ocenjen od strane studenata hungarologije. Aspekt organizacije nastave je nešto lošije tj. u domenu proseka, ocenjen od strane studenata rumunistike i germanistike, a aspekt organizacije rasporeda ispita je nešto lošije ocenjen od strane studenata sociologije, srpskog jezika i lingvistike, i psihologije, čiji studijski programi generalno imaju veći broj

studentata. Može se uočiti trend da se rasporedi ispita na svim studijskim programima nešto niže ocenjuju nego preostali aspekti uslova studiranja. Kapacitet prostora za nastavu je najbolje ocenjen od strane studentata komparativne književnosti, pa potom istorije, anglistike i hungarologije, dok je upadljivo najlošije ocenjen od strane studentata slovakistike.

Na kraju, uprkos najnižoj oceni u vezi sa kapacitetom prostora za nastavu, uslove studiranja najbolje ocenjuju studenti slovakistike, a potom hungarologije i istorije, dok nešto nižu ocenu daju studenti rumunistike.

Tabela 2

Prosečne ocene različitih aspekata uslova studiranja u odnosu naupisani studijski program

Odsek	Rukovodioc	Koordinator	Služba	Bibliotekar	Bibl. fond	Rasp. nastave	Rasp. ispita	Kapacitet	Uslovi
Anglistika	4,39	4,30	4,20	4,75	4,18	2,99	3,10	4,06	3,98
Filozofija	4,26	4,34	3,66	4,03	4,05	3,61	3,31	3,96	3,88
Germanistika	3,84	3,96	3,81	4,57	4,00	2,90	2,92	3,45	3,58
Hungarologija	4,19	4,28	3,94	4,48	4,20	4,15	3,79	4,05	4,18
Istorija	4,27	4,38	4,19	4,57	4,30	3,70	3,42	4,08	4,11
Komparativna književnost	4,23	4,21	4,25	4,69	4,32	3,47	3,14	4,15	3,91
Medijske studije	4,17	4,30	4,05	4,58	4,18	3,38	3,27	3,77	3,89
Pedagogija	4,09	4,17	4,10	4,60	3,92	3,21	3,14	3,71	3,86
Psihologija	4,16	4,39	4,31	4,60	4,03	3,34	2,77	3,80	3,79
Romanistika	3,84	3,90	3,74	3,87	3,84	3,13	3,01	3,67	3,65
Rumunistika	3,56	3,58	4,21	4,21	3,44	2,86	3,14	3,14	3,43
Rusinistika	3,90	4,10	4,27	4,60	4,33	3,40	2,91	3,55	3,64
Slavistika	3,95	4,08	3,40	4,55	4,12	3,14	2,93	3,77	3,84
Slovakistika	4,71	4,50	3,85	4,86	4,23	3,73	3,13	2,87	4,20
Sociologija	3,65	3,87	3,54	3,89	3,56	3,17	2,65	3,68	3,53
Srpska književnost	4,27	4,27	4,19	4,23	4,21	3,22	2,96	3,79	3,84
Srpski jezik i lingvistika	3,97	4,17	3,80	4,58	4,25	3,00	2,66	3,69	3,82

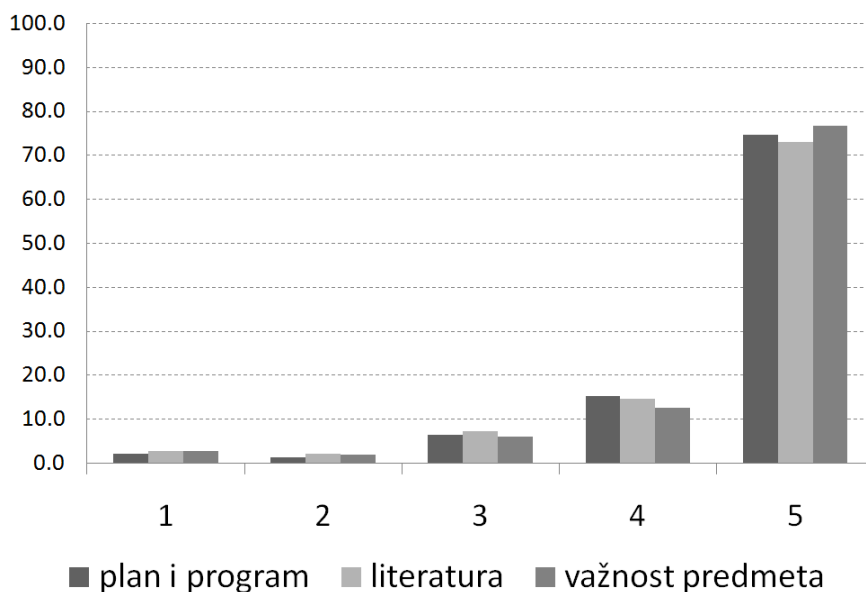
2.2. Rezultati evaluacije kvaliteta nastavnog procesa

Kvalitet nastavnog procesa procenjen je na osnovu tri grupe pitanja, koje se odnose na (1) kvalitet silabusa predmeta, (2) kvalitet organizacije i realizacije nastave i (3) kvalitet same nastave. Korišćen je isti upitnik koji je primenjen i u studentskoj evaluaciji prethodne (2015-2016) akademske godine.

2.2.1. Kvalitet silabusa predmeta u studijskim programima

Kvalitet programa, odnosno silabusa pojedinačnih predmeta procenjivan je na osnovu tri pitanja od kojih se prvo odnosi na ocenu plana i programa predmeta, drugo na ocenu literature, a treće na ocenu značaja predmeta za studijski program. Studenti su na ova pitanja odgovarali ocenama od 1 (najniža) do 5 (najviša).

Procenti odgovora studenata na ova pitanja prikazani su na Grafiku 6. Rezultati pokazuju da su ocene plana i programa, literature i važnosti predmeta relativno ujednačene. Svaki od ova tri aspekta kvaliteta silabusa je najčešće ocenjivan visokim ocenama: u skoro 90% procena dobijene su najviše i vrlo dobre ocene (5 i 4). Ove ocene su nešto više u odnosu na prethodnu godinu, kada su najviše i vrlo dobre ocene date u 80-85% procena. Slično kao i prethodne godine, najniže ocene dobijene su u 2 do 3% procena. Literatura je procenjena nešto bolje u odnosu na ranije godine, sada tek blago lošije u odnosu na program i značaj predmeta.

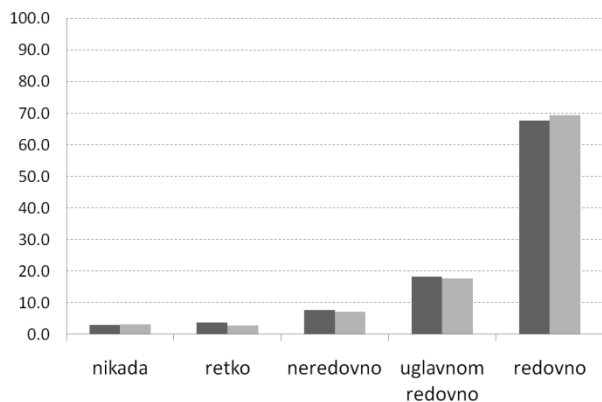

Grafik 6. Kvalitet predmeta u studijskim programima

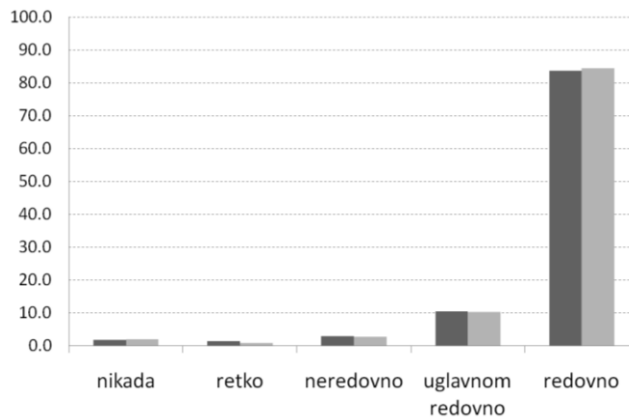
2.2.2. Realizacija nastave

Kvalitet realizacije nastave procenjen je na osnovu tri pitanja, kojima se ocenjuje koliko student redovno pohađa nastavu i u kojoj meri se nastava i konsultacije redovno održavaju. Na ova pitanja studenti odgovaraju na petostepenoj skali, sa stepenima od “nikada” do “redovno”.

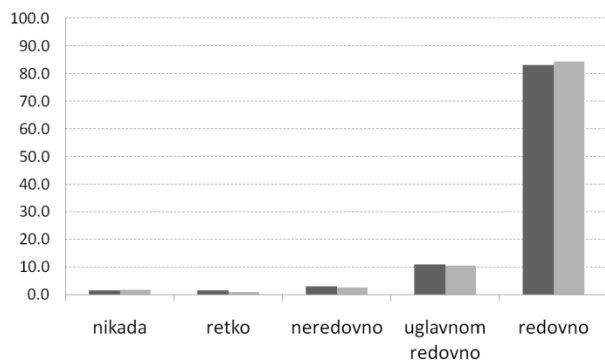
Na Grafiku 7 prikazane su distribucije odgovora studenata na ova pitanja. Dobijene ocene realizacije nastave blago su više za sva tri procenjivana aspekta u odnosu na prethodnu školsku godinu. Takođe, dobijene su sličnije ocene za predavanja i vežbe nego u prethodnim evaluacijama, kada su se dobijali rezultati o nešto redovnijem održavanju i pohađanju vežbi u odnosu na predavanja. U skoro 95% procena studenti su odgovorili da se nastava i konsultacije odvijaju redovno ili uglavnom redovno. Odgovor da oni sami predavanja i vežbe posećuju redovno i uglavnom redovno dobijen je u preko 85% procena. Slično kao u prethodnim evaluacijama, studenti su u skoro 3% procena odgovorili da nikada nisu posetili nastavu iz pojedinog predmeta i u skoro 2% procena da se nastava iz pojedinog predmeta ne održava nikada.

Nastavu iz ovog predmeta posećujem...

Nastava se izvodi...

Nastavnik održava konsultacije...

■ predavanja   ■ vežbe

Grafik 7. Realizacija nastave

2.2.3. Kvalitet nastave

Kvalitet nastave procenjivan je na osnovu odgovora studenata na pitanja koja se odnose na jasnoću i razumljivost izlaganja gradiva, pripremljenost nastave, spremnost nastavnika da daje odgovore na postavljena pitanja, podsticanje aktivnog učešća studenata u nastavi, nastojanje nastavnika da nastavne sadržaje učini zanimljivim i korisnim, kao i korektnost nastavnika u odnosu sa studentima. Ove karakteristike nastave studenti procenjuju ocenama od 1 do 5. Osim pojedinačnih aspekata nastave, studenti daju opštu ocenu nastavnika, koja je takođe u rasponu od 1 do 5.

Tabela 3

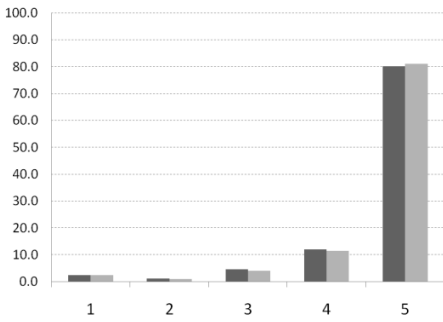
Kvalitet nastave koja se sprovodi na predavanjima, vežbama i ukupno

Aspekti procene kvaliteta nastave	Predavanja			Vežbe			Nastava ukupno		
	AS	SD	Mdn	AS	SD	Mdn	AS	SD	Mdn
jasno i razumljivo izlaže gradivo	4,66	0,81	5	4,68	0,80	5	4,67	0,81	5
nastava je dobro pripremljena	4,64	0,84	5	4,67	0,82	5	4,65	0,83	5
spreman da odgovora na pitanja	4,73	0,75	5	4,73	0,76	5	4,73	0,75	5
podstiče aktivnost studenata	4,66	0,84	5	4,68	0,82	5	4,67	0,83	5
gradivo čini zanimljivim i korisnim	4,64	0,86	5	4,66	0,84	5	4,65	0,85	5
korektan u odnosu sa studentima	4,71	0,78	5	4,72	0,77	5	4,72	0,78	5
opšta ocena nastavnika	4,67	0,80	5	4,69	0,79	5	4,68	0,79	5
prosek svih ocena	4,67	0,81	5	4,69	0,80	5	4,68	0,81	5

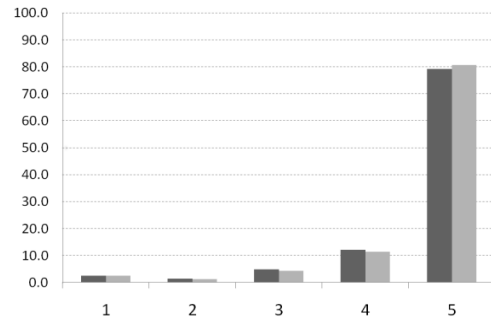
Legenda: AS - aritmetička sredina, SD - standardna devijacija, Mdn - medijana (centralna vrednost)

U Tabeli 3 prikazane su prosečne ocene kvaliteta nastave koja se sprovodi na časovima predavanja, časovima vežbi i svim časovima ukupno. Rezultati pokazuju da su nastavnici u najvećem broju slučajeva ocenjeni najvišim ocenama i da je na svim stavkama ankete najčešća dobijena ocena 5. Kao i u evaluaciji sprovedenoj prethodne akademske godine, najbolje su ocenjene spremnost nastavnika da daju odgovore na studentska pitanja i korektnost u odnosu sa studentima. Svi aspekti kvaliteta nastave procenjeni su nešto višim ocenama nego prethodne akademske godine, pri čemu su sve prosečne ocene više od 4,5. Iako su ocene vežbi i dalje nešto više u odnosu na ocene predavanja, razlika u ocenama ova dva aspekta nastave je manja u odnosu na prethodne godine i prisutna tek na drugoj decimali.

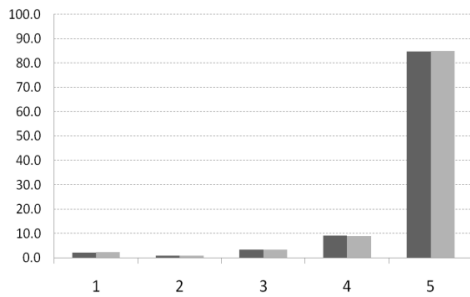
U odnosu na evaluaciju prethodne akademske godine dobijene su nešto konzistentnije, odnosno manje varijabilne ocene, na šta upućuju manje vrednosti standardnih devijacija. Ovo je verovatno posledica toga što je ova analiza sprovedena na većem broju procena u odnosu na prethodnu godinu.

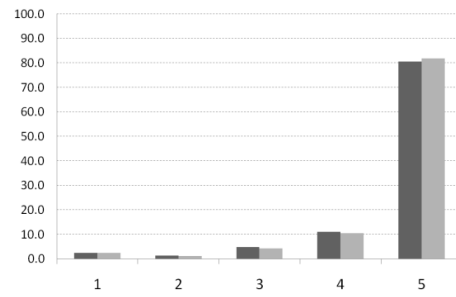
Jasno i razumljivo izlaže gradivo

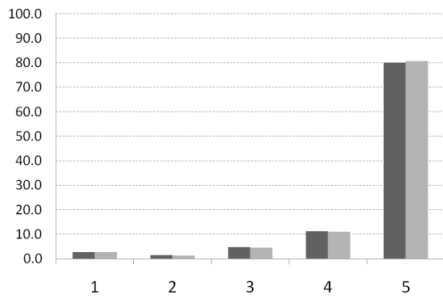
Nastava je dobro pripremljena i organizovana

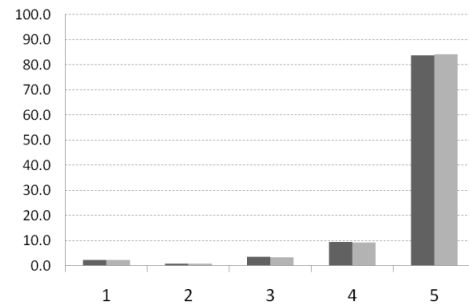
Spreman da odgovori na pitanja

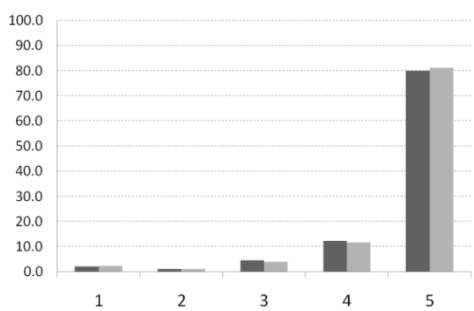
Podstiče aktivno uključivanje u nastavu

Trudi se da nastavni sadržaj učini zanimljivim i

Korektan u odnosu sa studentima

Opšta ocena nastavnika

■ predavanja ■ vežbe

Grafik 8. Distribucije procenata dobijenih ocena po pitanjima za predavanja i vežbe

Distribucije ocena nastavnika prikazane na Grafiku 8 pokazuju zakrivljenost u smeru visokih ocena. Na svakom od pitanja najvišu ocenu dobilo je najmanje 80% procena nastavnika i saradnika, dok najniža ocena ni na jednom pitanju nije dobijena u više od 2.5% procena. Primetna je tendencija da su nastavnici na predavanjima i nastavnici i saradnici na vežbama procenjeni sličnijim ocenama u odnosu na prethodne evaluacije.

Tabela 4

Konzistentnost ocena nastavnika na različitim pitanjima

Aspekti procene kvaliteta nastave	predavanja		vežbe		nastava ukupno	
	PC	OS	PC	OS	PC	OS
jasno i razumljivo izlaže gradivo	-0,94	0,95	-0,94	0,96	-0,94	0,95
nastava je dobro pripremljena	-0,94	0,95	-0,94	0,95	-0,94	0,95
spreman da odgovora na pitanja	-0,94	0,95	-0,95	0,96	-0,94	0,96
podstiče aktivnost studenata	-0,93	0,94	-0,94	0,95	-0,93	0,95
gradivo čini zanimljivim i korisnim	-0,95	0,94	-0,95	0,95	-0,95	0,95
korektan u odnosu sa studentima	-0,93	0,94	-0,93	0,95	-0,93	0,94
opšta ocena nastavnika	-0,96	0,96	-0,96	0,96	-0,96	0,96
objašnjena varijansa	6,19	6,29	6,25	6,39	6,22	6,33
proporcija objašnjene varijanse	0,88	0,90	0,89	0,91	0,89	0,90

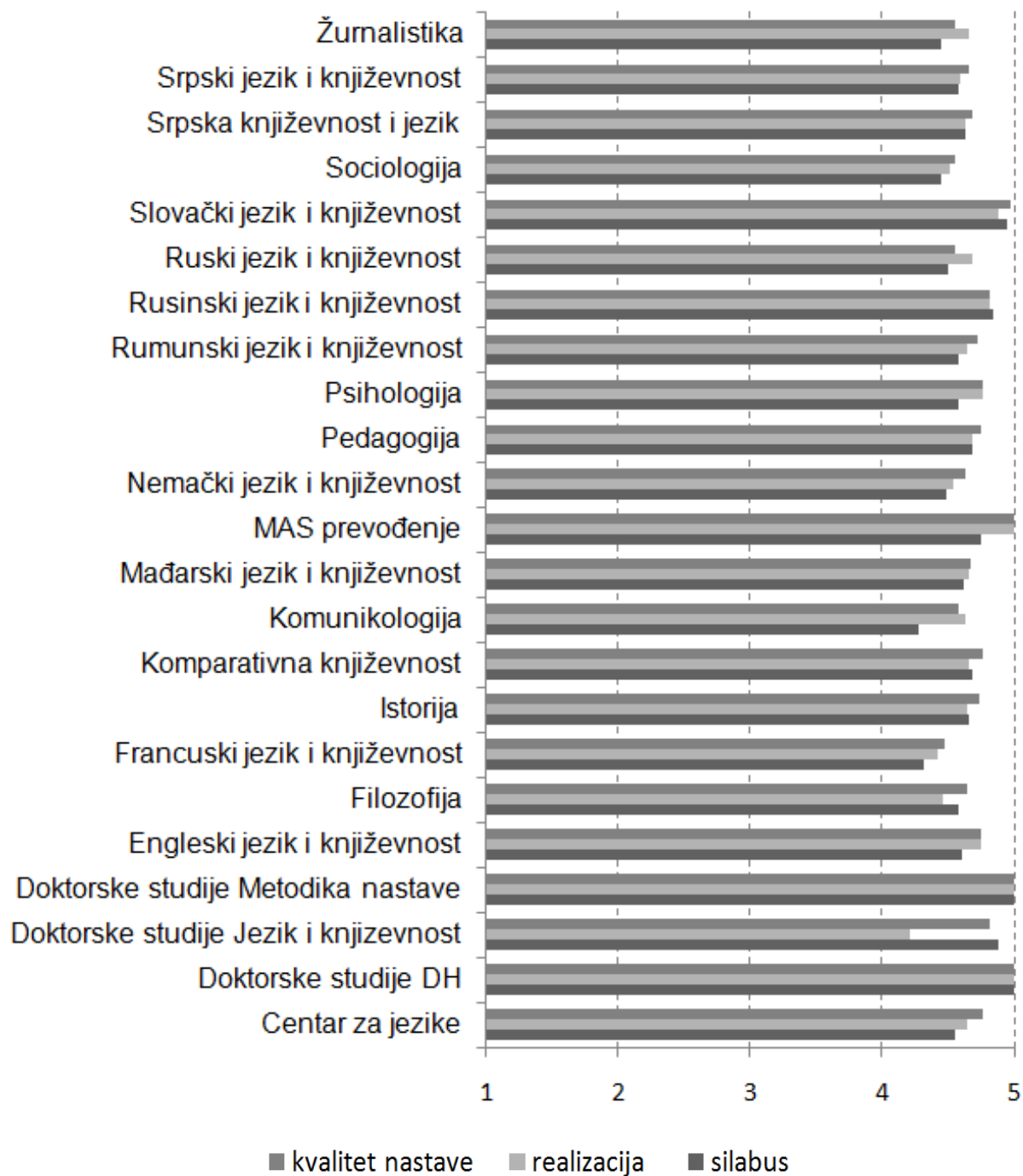
Legenda: PC - prva glavna komponenta izolovana metodom komponentne faktorske analize, OS – komponenta izolovana optimalnim skaliranjem

Konzistentnost različitih ocena nastavnika ispitana je postupcima faktorske analize i optimalnog skaliranja. Rezultati predstavljeni u Tabeli 4 pokazuju da su ocene nastavnika na pojedinačnim pitanjima međusobno relativno konzistentne i da se mogu predstaviti jednom sažetom merom. Ponovljeni su rezultati iz prethodnih analiza da je jedinstvenu ocenu nastavnika opravdano predstaviti prosekom ocena dobijenim na pojedinačnim pitanjima, kao i opštom ocenom nastavnika koja je najbolji reprezent svih pojedinačnih ocena. Korelacije stavki sa izolovanim komponentama i obuhvati varijansi su nešto viših vrednosti u odnosu na rezultate dobijene u prethodnim evaluacijama, što je potvrda rezultata iz Tabele 3 da su na ovom, većem uzorku procena dobijene i nešto konzistentnije procene.

2.2.4. Ocene nastave po profilima

Na Grafiku 9 prikazane su prosečne vrednosti ocena silabusa, realizacije i kvaliteta nastave po studijskim profilima. Identifikacija i klasifikacija profila izvršena je na osnovu pripadnosti predmeta studijskim programima. Posebno su izdvojeni profile: Interdisciplinarne studije u oblasti društveno-humanističkih nauka (Doktorske studije DH), MAS Konferencijsko, stručno i audiovizuelno prevođenje (MAS prevođenje). Izdvojen je i poseban profil – Centar za jezike – koji obuhvata nastavu stranih jezika za studente različitih usmerenja. Ocene silabusa, realizacije i kvaliteta nastave predstavljene su kao prosečne vrednosti ocena na pitanjima koja mere ove aspekte nastavnog procesa. Prosečna ocena kvaliteta nastave izračunata je bez opšte ocene nastavnika s obzirom na to da se pokazalo da je zasićena pojedinačnim pitanjima iz ove oblasti.

Rezultati pokazuju da nema velike razlike između profila u dobijenim ocenama i da se prosečne ocene za sva tri procenjivana aspekta nastave uglavnom kreću oko 4,5. Kao i u evaluaciji sprovedenoj prethodne akademske godine, nešto više ili nešto niže ocene dobijene su za profile sa malim brojem procena, zbog čega se te ocene mogu smatrati manje pouzdanim. Takvi profili su doktorske studije Metodika nastave (4 procene), Interdisciplinarne doktorske studije u polju društveno-humanističkih nauka (10 procena), doktorske studije Jezik i književnost (75 procena), MAS Konferencijsko, audiovizuelno i stručno prevođenje (8 procena), Rusinski jezik i književnost (102 procene) i Komunikologija (177 procena). Nastava Centra za jezike, koju pohađaju studenti različitih profila, ocenjena je slično kao nastava na zasebnim profilima, veoma visokim ocenama. Tendencija da se silabusi ocenjuju nešto lošije u odnosu na kvalitet i realizaciju nastave, manje je uočljiva u odnosu na evaluaciju sprovedenu prethodne akademske godine.

Grafik 9. Prosečne vrednosti ocena silabusa, realizacije i kvaliteta nastave po studijskim profilima

2.3. Komentari studenata

Pored kvantitativnih indikatora i ocena koje su davali studenti prilikom evaluacije opštih uslova studiranja i kvaliteta nastavnog procesa, značajan aspekt evaluacije čine i otvoreni odgovori studenata. Na kraju popunjene ankete studenti mogu da daju slobodne komentare, zapažanja, predloge i sugestije u vezi sa opštim uslovima studiranja, kvalitetom nastavnog procesa, kao i radom nastavnika i saradnika. Sprovedena je kvalitativna analiza dobijenih odgovora pri čemu je zapažen sličan trend u procenivanju navedenih aspekata kao i tokom prethodnih akademskih godina.

Analizom približno 100 datih komentara koji se odnose na opšte uslove studiranja, zaključeno je da studenti imaju potrebu da iskažu specifične primedbe. Analizom kvalitativnih podataka dobijaju se slični podaci kao i analizom kvantitativnih. Studenti su posebno nezadovoljni kvalitetom i blagovremenošću isticanja rasporeda nastave i ispita u ispitnim rokovima. Studenti su nezadovoljni zbog višesatnih pauza između časova predavanja i vežbi u toku dana, zbog kojih se dešava da ceo dan provode na Fakultetu. Zbog toga ne mogu da organizuju vreme za samostalan rad, a ni svoje slobodno vreme. Slična situacija je i kada je u pitanju raspored održavanja ispita. Česti su komentari studenata o neblagovremenosti objavljivanja rasporeda ispita (što je posebno izraženo kod studenata psihologije). Studenti ukazuju i na to da se dešava da ispiti iz predmeta iz kojih je nastava održavana u istom semestru budu zakazani za isti dan, pa čak i sat ili da termini svih ispita u jednom studijskom programu budu zakazani samo u rasponu od tri do pet dana. U vezi sa navedenim komentarima i kritikama, trebalo bi istaći da je u toku školske 2016/2017. promenjena organizacija izrade rasporeda nastave i ispita i da se očekuje da će u narednom periodu kvalitet rasporeda nastave i ispita biti poboljšan.

Nešto manji broj negativnih komentara odnosio se na rad zaposlenih u Studentskoj službi i rad zaposlenih u Centralnoj biblioteci kao i pojedinim seminarskim bibliotekama. Pojedini studenti su izrazili nezadovoljstvo tehničkom opremljenošću Fakulteta i nefunkcionalnošću sajta Fakulteta. Određeni broj komentara odnosio se na ponudu u kantini, za koju smatraju da treba da bude bogatija i raznovrsnija, ali i da su trenutne cene visoke. Mali broj studenata je izrazio nezadovoljstvo dosadašnjim radom Studentskog parlamenta, ističući netransparentnost rada kao najveću zamerku.

U komentarima su pristutne i zamerke zbog toga što je "otvaranje" ankete uslov za prijavljivanje ispita u januarskom i junskom ispitnom roku.

Analiza otvorenih odgovora i komentara koji se odnose na kvalitet i organizaciju nastave, kao i pedagoški rad nastavnika i saradnika pokazuje zadovoljstvo studenata nastavom, kako predavanjima tako i vežbama. Komentari o stručnom i pedagoškom radu nastavnika i saradnika su u najvećem broju pozitivni, na osnovu čega bi se moglo zaključiti da su komentare u većem broju davali oni studenti koji su želeli da posebno pohvale rad pojedinih nastavnika i saradnika. Posebno su značajni komentari koji se odnose na stručni i pedagoški rad nastavnika i saradnika u kojima se ističe da su predavanja i vežbe dobro pripremljene, interesantne i vrlo korisne. Takođe, studenti ističu i korektan odnos i poštovanje i razumevanje između profesora i studenata kao izuzetno značajan aspekt, što ih dodatno motiviše na rad i aktivnost tokom nastave.

U znatno manjem broju komentara studenata primetan je kritički stav prema literaturi za pojedine predmete. Literatura se u takvim slučajevima ocenjuje kao preobimna, nejasna i nerazumljiva. Sa druge strane, ima i onih koji smatraju da je literatura neadekvatna, ali da profesori često pripreme prezentacije koje im značajno olakšaju učenje i pripremu ispita. Slično je i sa ocenama značaja pojedinih predmeta u kurikulumu upisanog studijskog programa, doslednosti primene utvrđenih kriterijuma ocenjivanja (predispitne obaveze, završni ispit i dr.). Sa druge strane, komentari koji se odnose na rad nastavnika i komunikaciju studenata sa nastavnicima najčešće su afirmativni. Studenti u velikoj meri pohvaljuju rad, trud i zalaganje nastavnika. Među pozitivnim osobinama posebno ističu stručnost, posvećenost, korektnost i predanost, kao i navođenje praktičnih primera tokom predavanja i zanimljiv način izlaganja nastavnih sadržaja. Studenti takođe pohvaljuju podsticanje na aktivnost, razvijanje kritičkog mišljenja kroz dijalog i diskusije.

Analiza otvorenih odgovora koje se odnose na organizovanje časova vežbi pokazuje da najveći broj studenata pohvaljuje rad nastavnika i saradnika, kao i način rada na časovima vežbi. Posebno pozitivno studenti ocenjuju rad u manjim grupama. U pogledu načina rada i stručnosti nastavnika i saradnika koji drže vežbe, posebno ističu znanje i stručnost, ali i spremnost za pomoć i otvorenost za saradnju, kao i korektan odnos prema studentima. Ipak, ima i slučajeva da studenti smatraju da sadržaji koji se obrađuju na časovima predavanja nisu kompatibilni sa sadržajima koji se obrađuju na časovima vežbi iz pojedinih predmeta.

3. Završne napomene i smernice za naredne evaluacije

Uvođenje relativne obaveznosti učešća u evaluaciji akademske 2015/16. godine, koje je nastavljeno i 2016/17. godine, rezultiralo je znatno većim odzivom studenata u odnosu na prethodne akademske godine kada "otvaranje" ankete nije bilo uslov za elektronsko prijavljivanje ispita. Dobijeni rezultati su u velikoj meri slični rezultatima koji su dobijeni prethodne godine. Ocene svih procenjivanih aspekata kvaliteta studiranja – opštih uslova studiranja, organizacije, realizacije i kvaliteta nastave su relativno visoke i usaglašene. Analiza ocena nastave po studijskim profilima ponovo je pokazala da studenti različitih usmerenja nastavni proces procenjuju relativno ujednačeno i uglavnom visokim ocenama. Ponovljen je i rezultat da opšta i prosečna ocena pojedinačnih nastavnika adekvatno odražava kvalitet njihovog rada. Zastupljenost odgovora da pojedini nastavnici nikada ne drže predavanja i konsultacije, kao i da student sam nikada nije pohađao nastavu, isti su kao i prethodne godine.

Izvesne razlike u odnosu na ranije evaluacije su ipak uočljive. Prvo, dobijene ocene su nešto više za skoro sve posmatrane aspekte nastavnog procesa u odnosu na one dobijene u prethodnoj evaluaciji. Drugo, razlike u ocenama nastave predavanja i vežbi, blago prisutne u prethodnim evaluacijama, sada su manje. Ovaj rezultat je možda moguće interpretirati kao posledicu povećavanja sličnosti ova dva vida nastave, kako po načinu organizacije rada (korišćenje audiovizuelnih nastavnih sredstava na predavanjima, interaktivna nastava i sl.), tako i zbog činjenice da sve veći broj nastavnika realizuje časove vežbi. Silabusi predmeta i literatura ocenjeni su bolje nego u prethodnim anketama, što bi moglo da ukazuje na unapređenje kvaliteta ovog aspekta nastave.

Neki od rezultata ukazuju na potrebu preispitivanja odnosa između načina sprovođenja evaluacije i dobijenih ocena. Uočeno je da postoji oko 1% procena kvaliteta nastavnog procesa u kojima je na svako od pitanja u anketi data najniža ocena (jedan). Sa druge strane, sve najviše ocene (pet) dobijene su u 56% procena. Moglo bi se postaviti pitanje da li je način sprovođenja evaluacije, osim većeg odziva studenata, doneo i više procena koje su površne i date samo da bi se "ispunio zadatak", a koje su češće u smeru visokih ocena zbog sumnje studenata u anonimnost ankete. Na osnovu komentara može se zaključiti da studenti imaju utisak da je popunjavanje ankete obavezno, jer ne uočavaju da postoji mogućnost da odbiju da popune upitnike i tako ostvare pravo da prijave ispite a

da prethodno ne moraju da iznesu svoje ocene nastavnog procesa. I dalje ima komentara koji odražavaju skeptičan stav studenata prema anketi (šta je cilj popunjavanja anketa, šta se dešava sa rezultatima i da li se i na koji način oni upotrebljavaju za unapređenje kvaliteta studija). Pojedini studenti izražavaju bojazan i u vezi sa tim da li je dovoljno zaštićena anonimnost učesnika, ako se anketa popunjava preko studentskih naloga u elektronskom servisu. Određeni broj studenata je nevoljno pristupio popunjavanju ankete i to su jasno izrazili u svojim komentarima. Može se pretpostaviti da su upitnike popunjavali i studenti koji u prethodnom semestru nisu pratili nastavu (na primer: studenti koji su produžili status posle četvrte godine studija i sl.), odnosno da su studenti ocenjivali nastavnike i saradnike, iako nisu prisustvovali nastavi koju su oni držali. Na osnovu komentara studenata uočeno je da podaci o nastavnicima i saradnicima koji realizuju nastavu iz pojedinih predmeta nisu u potpunosti ažurni u Fakultetskom informacionom sistemu. Studenti su u takvim slučajevima procenjivali nastavnike koji su im držali nastavu i u komentarima navodili na koga se ocene odnose.

Sprovođenje evaluacije preko elektronskog servisa trebalo bi nastaviti, uz ulaganje dodatnih napora da se studentima objasni da redovno ocenjivanje nastavnog procesa i opštih uslova studiranja ne bi trebalo shvatati kao formalnu obavezu, kao i da je anonimnost učesnika u anketi u interesu nastavnog i nenastavnog osoblja, jednako kao i u interesu studenata. Rezultati dosadašnjih evaluacija bitno su doprineli unapređenju kvaliteta opštih uslova studiranja na Fakultetu, kvaliteta studijskih programa i nastavnog procesa uopšte. Međutim, ukoliko studenti ne budu učestvovali u anketi, nastavnici, saradnici i zaposleni u stručnim službama neće imati adekvatnu povratnu informaciju o svom radu, niti će moći da planiraju aktivnosti iz svoje nadležnosti u skladu sa ocenama, primedbama i predlozima studenata.